

אשר התעללתי במצרים

לקט פנינים נפלאים בענין עשרת המכות מתוך הקונטרס 'אשר התעללתי במצרים'

מלכד הכנים, היו עמם אף תולעים ושאר יתושים שתולדותם מן העפר (רבינו יוסף בכור שור).

היו הכנים נעשים בבשרם כמחטים (מדרש הגדול). ומכים ומטפחים על פניהם, ועל כל בשרם (בעל הטורים).

אף אם היו בורחים אל הים מפני הכנים, היו הכנים באים אליהם ונלחמים עמהם (בעל הטורים).

מכות כנים שחין וחושך, היו משמשות אחת עם חברתה, וכשהיו הכנים היו עמם חושך ושחין, רק שהכנים היו עיקר (ריב"א).

"כל עפר הארץ היה כנים בכל ארץ מצרים" (ח, יג), "כנים" מלא עם יו"ד, מלמד, שהיו י' קבין [4,41 קילון] כנים על כל מצרי ומצרי (חיד"א בשם מהר"ם מגרמיזא).

מכת ערוב

ויבאו הפרעושים והזבובים בעיני כל מצרים ובאזניהם, וגם הצרעה באה עליהם ותגרשם, ויבואו מפניה חדר בחדר ותרדוף אחריהם, ויצו ה' את הסילונית אשר בים, ולה אמות ארוכות עשר אמות, ותעל הגגות ותגל את התיקרה, ותשלח אמתה ותסר את המנעול ואת הבריח ותפתח בתי מצרים, ואחרי כן יבואו הערוב בית מצרים (ספר הישר).

אף חיות שאינן טורפות, היו הורגין בהן (משנת רבי אליעזר).

"תשחת הארץ מפני הערוב" (ח, כא), היו משחיתים את האילנות ויבול הארץ, ונכנסין בבתיים ונוטלין התינוקות מעריסותיהן, והורגין אותם (שכל טוב).

"וגם האדמה אשר הם עליה (שמות ח, יז), הקרקע אשר עליו הבתים, ימלא נחשים וזולתם מהשוכנים במעבה האדמה, באופן שלא יהיו בטוחים גם בלילה בבית סגור" (ספורנו).

הערוב היה מניח ארס, בכל עשב הארץ ובכל פרי העץ (אברבנאל).

יתכן, שבמכת ערוב חוץ מהחיות הרעות שבאו מבחוץ להרוג בהם, גם החיות מחמד שהיו להם בבתיים נהפכו לחיות רעות והרגו בהם, זהו שנאמר (ח, יז) "ומלאו בתי מצרים את הערב", והיינו דמתוך הבתים עצמם הגיע הערוב (נחמד למקרא).

מכת דבר

"וישלח אלוקים את הדבר, ויבוא דבר במצרים בסוסים בחמורים ובגמלים בבקר ובצאן ובכל האדם, ויהי בהשכים כל מצרים בבוקר להוציא את מקניהם לרעות, וימצאו את כל מקניהם כי מתו, ולא נותר במקנה כל מצרים זולתי אחד מעשר, וממקנה בני ישראל אשר בגושן לא מת אחד" (ספר הישר).

"כל מכה ומכה שהיתה באה על המצריים במצרים, היה הדבר ממשמש ובא עמה" (שמות רבה).

"ולא ימות מכל לבני ישראל דבר (ט, ד), אפילו בהמה שהיתה ביד מצרי, והיה לו לישראל תרעומות עליה שיש לו חלק בה, היתה ניצולת, ובכך ידעו דינן של ישראל" (שמות רבה).

מכת דם

אפילו מרחצאות ובתי כסאות שלהם לקו בדם. וכשהיה מצרי יושב על גבי המיטה או האבן או הסלע, היו בגדיו נפסדים מן הדם. ואף מה שהיה המצרי רוקק מתוך פיו, נעשה דם (שמות רבה).

אפילו המים ששאבו קודם לכן, נהפכו ונעשו דם בתוך הכלים. ואפילו מי הפירות הנסחטים, נעשו דם (משנת רבי אליעזר).

איתא במסורה: "ויבאש היאור" (ז, כא), "וירם תולעים ויבאש" (טז, כ), מלמד, שגם היאור גדלו תולעים שנבאש מהם (בעל הטורים).

"ובמופתים זה הדם" (הגדה של פסח), אמר "מופתים" לשון רבים, לפי שנעשו בעניינו מופתים רבים, כי המים שהיו צלולים מכל מימות שבעולם נהפכו לדם. ועוד, שהיו נעשים כאש שורף, ונתמלאה כל ארץ מצרים עשן מהם, היינו דכתיב (יואל ג, ג) "דם ואש ותמרות עשן" (אוצר פלאות התורה בשם הריטב"א).

מכת צפרדעים

הצפרדעים הרימו קולות בתוך מעיהם של המצרים, עד שהיו נופלים בשווקים כמתים. ומרוב קולם הרם של הצפרדעים, לא יכלו המצרים לדבר זה עם זה, ואף היונקים והילדים הקטנים היו מתים (זוהר הקדוש).

הרבה מיני צפרדעים הביא הקב"ה עליהם (ילקוט שמעוני). יחד עם הצפרדעים, הגיעו למצרים עוד חיות טורפות שבים (מדרש הגדול).

עם הצפרדעים והארבה היו נחשים, והיו ממיטים בהם (בעל הטורים).

כל הצפרדעים שבעולם באו למצרים (רש"י סנהדרין טז:).

"הביא הקב"ה את הצפרדעים עליהם, עד שנשמע קולם מתוך כרסם של מצריים, שהיו אומרים קוקו, ולא זה לבד, אלא כשהיו הולכין לבית הכסא, היו הצפרדעין יוצאין ונושכין אותן בנקביהן, ואין לך בושא גדולה מזו" (תנא דבי אליהו).

היה ריבוי כל כך גדול של צפרדעים, עד שכל המהלך, נגפים רגליו בהם (רבנו אפרים).

גם אם היו מחביאים עצמם תחת הקרקע, היו באים לשם הצפרדעים ומשחיתים בהם (בעל הטורים). אפילו אם היו המצרים בורחים למגדל גבוה או להר, היו הצפרדעים עולים אחריהם ובאים לשם (נהר שלום).

רבי יעקב הלוי ספיר זצ"ל כתב, שראה במצרים ארבעה צפרדעים, כל צפרדע פי ארבע מקומת אדם, וקבלה בידם, שהן מהצפרדעים שנשארו מזמן משה רבינו (דורש ציון).

מכת כינים

"כל עפר הארץ היה כנים" (ח, יג), שהיו חופרים אמה על אמה, ולא היה שם עפר, דכל עפר הארץ בגובה אמה נהפך לכינים (שמות רבה). היו הכינים במצרים, בגובה שתי אמות הארץ (ספר הישר).

"ארבעה עשר מיני כנים הביא עליהם, הקטנה שבהן כביצה של תרנגולת, והגדולה שבהן כביצה של אוז" (ילקוט שמעוני).

מכת שחין

"פורח באדם ובבהמה" (ט, י), מהו פורח, שלקו עמו בצרעת, כמו שנאמר (ויקרא יג, יב) "ואם פרוח תפרח הצרעת" (שמות רבה).

הניחו החרטומים ידיהם בחיקם, והוציאו מצורעת כשלג, ולא נתרפאו עד יום מותם (ילקוט שמעוני).

כ"ד מיני שחין היו שם (משנת רבי אליעזר).

וישלח ה' דלקת אש בבשר מצרים, ויבקע את בשרם, ויהי לשחין רע בכל מצרים מכף רגלם ועד קדקדם, ויהי כל בשרם אבעבועות רבות, ויזוב בשרם מעליהם עד כי נמקו ויבאשו (ספר הישר).

השחין לא נרפא מהם גם לאחר זמן, כמו שכתוב בשחין מצרים (דברים כח, כז) "אשר לא תוכל להרפא" (מלבי"ם).

מכת ברד

היו הברקים מבריקים, והרעמים מרעימים, והארץ רוועדת, ואבני הברד נופלות. היתה אבן הברד נבקעת, והאש יוצאת מתוכה ושורפת. היתה גחלת האש נבקעת, והברד יוצא מתוכה ומכה (מדרש הגדול).

רבי יוחנן אומר, שלשה טפחים התחונות - ברד, שלשה טפחים העליונות - אש, היה המצרי יושב נכוה בברד, עומד נכוה באש, כמשפט רשעים בגיהנם, שנידונים ששה חודשים בחמה, וששה חודשים בצינה (מדרש הגדול).

"ויך הברד" וכו' (ט, כה), כל אדם ובהמה שהיה מוצא, היה נבהל מקולם ולא היה יכול לברוח. וכשהתחיל הברד לירד, היה המצרי מבריה את צאנו לבית, ונעשה הברד מולו כמין כותל. היה המצרי שוחטו, ונתנו על כתפו להוליכו לביתו לאוכלו, בא העוף ונטלו ממנו (מדרש הגדול).

היה הברד יורד כמין מקלות, וקוצץ את האילנות, ומשבר את הזרעים, וממית את השורשים (מדרש הגדול).

י"ד מיני ברד הביא הקב"ה על מצרים (תוספות השלם).

"וה' נתן קולות" וכו' (ט, כג), הקולות היו נשמעים בכל העולם כולו, כמנין "נתן" [דהיינו ת"ק] (תוספות השלם).

"את כל מגפתי" (ט, יד), כמה מיני חבלות היו: אש, ברד, אבני אלגביש, גופרית, שלג וקיסור (חזקוני).

בזמן מכת ברד היו בני אדם מתים, אף מפחד הקולות (רבנו בחיי).

מצינו במכת ברד דוגמא לכל ד' מיתות בית דין. סקילה באבנים - שירד עליהם ברד ואבני אלגביש. שריפה - שנאמר "ותהלך אש ארצה". הרג - שנאמר (תהלים עח, מז) "ההרוג בברד גפנם", רמו לאנשיהם היקרים שנמשלו לגפן. חנק - בריבוי מים שירדו עם הברד, כי אולי נטבעו קצתם בשדה במטר הברד (כלי יקר).

מכת ארבה

ארבע מאות מינים של ארבה היו שם (ילקוט ראובני).

כל אילן שהיה הארבה קוצץ, לא היה מעלה חליפין במקומו. ואף מלבושיהם ותכשיטיהם וכל מיני חמדתם, היה הארבה קוצץ. ולא עוד, אלא שהיו סותמים את מעיינותיהם (מדרש הגדול).

היה הארבה אוכל ואינו נהנה, היה נופל על פני המצרי, ומנקר את עיניו ואוכלן (שכל טוב).

פיו של הארבה היה סתום, ולשונו היתה מבצבצת מתוכו, חדה כתער, והורגת כל מי שנקרה בדרכה. והיה ריח רע וחרוף מאוד נודף מפיו, שהתפור למרחוק, עד שנתקשו מצרים לנשום. והיה הארבה משמיע שריקות וקולות עצומים [ולכך נקרא שמו "צלצל"], שהחרידו את מצרים והרעידו את גופם. והיה מחפש את הרשעים הפזורים בכל מצרים לרוב - להורגם (דורש ציון).

"ויכס את עין כל הארץ ותחשך הארץ" (י, טו), מלמד, שלא הניחו שום מקום פנוי (רבנו בחיי).

גמ"ח וויז כשר - 052-7169480

מכת חושך

חושך מצרים היה עב וממשי, עד אשר לא ראה אדם את ידו בשומה אל פיו (ספר הישר).

חושך מצרים לא היה העדר אור השמש, אלא חושך אפלה שיש בו ממש, כלומר, איד עב מאוד שירד מן השמים, והיה מכבה כל נר, כאשר בכל החפירות העמוקות ובכל מקומות החושך העצום, לא יתקיים הנר (רמב"ן).

במכת חושך התקלקל מזג האוויר, ונמשכו אליהם חלאים רעים, והרגישו בנזקו אף לאחר סילוק המכה (ספורנו).

בעת מכת חושך, המו קולות משונים סביבות מצרים להפחידם, וראו מלאכים רעים זועפי פנים, ומרוב פחד יצא ליבם ואפס כוחם, עד שלא יכלו להתנועע ממקומם, לפיכך "לא קמו איש מתחתיו" (י, כג), כי לא קם באיש רוח (כתב והקבלה).

מכה זו היה בה חידוש ופלא, שהיו המצרים מוכרחים לסתום נקבי האף והפה, שלא יכנס האוויר העב תוך גופם וימיתם, והצער שהגיע להם מזה, היה גדול עד מאוד (רלב"ג).

מכת בכורות

ס' ריבוא [שש מאות אלף] הרגו הבכורות באבותיהם (ילקוט שמעוני).

"וה' הכה כל בכור בארץ מצרים" (יב, כט), ס' ריבוא [שש מאות אלף] בכורות מתו (משנת רבי אליעזר).

כשראה פרעה את המוות בביתו ובבניו ובעבדיו, קם והרג שריו ומושלו וכל מי שיעץ לו - שלא לשלח את בני ישראל (זוהר הקדוש).

ועבר ה' לנגף את מצרים" (שמות יב, כג), מלמד, שאף המעוברות שהיו ראויות לילד בכורים הפילו. ואף האימהות מתו, דמאחר שניתנה רשות למשחית אינו מבחין (שמות רבה).

אף הנקבות הבכורות מתו, מלבד בתיה בת פרעה (שמות רבה).

בעת מכת בכורות, ירדו עם הקב"ה למצרים, תשעים אלף ריבוא [תשעים מיליון] מלאכי חבלה (יונתן בן עוזיאל).

"בזמן מכת בכורות, שלח הקב"ה רעמים וברקים, והיו המצרים נחבאים בחדריהם, וע"י הקול מתו הבכורות, והתחילו לצעוק בכל המלכות, ונשמע הקול למרחוק" (רוקח).

מכת בכורות נתחלקה לעשר מכות פרטיות. א, בכור מאב. ב, בכור מאם. ג, גדול שבמשפחה. ד, גדול שבבית. ה, בכור השבי. ו, בכור השפחה. ז, בכור של מצרים בשאר ארצות. ח, בכור משאר ארצות שהיה במצרים. ט, בכור בהמה. י, מה שהרגו הבכורים לאבותיהם (מרבה לספר).

על ידי הכאת הבכורים, נעשתה שם מגיפה גדולה, לפי שהסריחו והתעפש האוויר, ובמגיפה זו מתו גם כמה פשוטים (בית הלוי).

אשר התעללתי במצרים

הקונטרס שישנה לך את ליל הסדר!

קונטרס זה עוסק בליקוט ממוקד של מדרשי חז"ל ומפרשי התורה, ממקורות רבים ונדירים, בענין עשרת המכות וקריעת ים סוף.

תמצאו בו הסבר על סדר המכות ותכליתן פירוט נרחב על כל מכה ומכה המידה כנגד מידה שהייתה בכל מכה ומכה הניסים הרבים שאירעו אגב המכות הניסים הגדולים שאירעו לעם ישראל בקריעת ים סוף, ופורענות המצרים ניתן להשיג:

ברחוב הרב משולם ראט 4, בני ברק

לפרטים נוספים: 052-7169480

10 ש' לזיכוי הרבים